

Berde Mária

Enyedi emlék

Áprily Lajos szomszédoknak

Állott már a házam ott fentre tetézten,
Hogy a felhőn hídló szivárványt lenéztem.
Láttam már a tengert, hol kékebb a mennynél,
Kép előtt rebegtem: soha szebbet ennél!
Hallottam muzsikát, hogy azt hittem: égből,
Sok könnyem fakadt már szép gyönyörűségből.

De a mandulafát, amikor magában
Áll az Órhegy-aljban, halavány ruhában —
De a szellőt, mely a temetőhegyekben
Gyantaport lehel fel borostyánrügyekben —
De a nótát, amit madármódra, nyersen
Szőlőmetsző lányok búgnak ezer versen —
De a tavaszidőt, ahogy ott kinyílik:
Mindenüvé vittem — elviszem a sírig.

Jubileumra

A Bethlen Kollégiumnak

Mikor anyánk először elbocsátott,
Úgy mondta: „Most már ő lesz az anyátok,
Tudásban sok száz tejtestvéretekkel,
Fehér ölében együtt nőjete fel.”

Fehér anyánk! Ünnepre hívó szentély!
Ma mindnyájunkért újra elüzentél,
Be szép is volna: büszke életnyárban
Öledre futni, kéz a kézbe', hárman.

De csak belépek a kitárt nagy ajtón.
Fehérlő bolt alatt fejem lehajtom,
Ajkamra nehéz, csukló ige szökken:

„Anyánk! Most hozzád én panaszra jöttem.
Nézd, itt vagyok, s csak egyedül vagyok!
...Az egyik bujdosó, a másik rég halott.”

Prológ

— Gyermekelőadás elé —

Fuvallatos, rügybontó reggelen,
Mikor az első hírnök megjelen:
A vitorajkú, villámszárnyú fecske,
Hogy a világ nagy ünnepét jelentse;
S a téli bútól bús falak mögött
Meglátjátok a röpke hírnököt:
A lelketekben új öröm fogan,
Az égre fölmutattok boldogan.
Az öreg int, a gyermek tapsikol,
A lányka ajkán halk örömsikoly,
Az ifjú kalapot ujjongva lenget:
„Fecskét látok” — csendül a drága zengzet.
És bár egy fecske nem csinál tavaszt,
Hogy miért jött, hadd mondjam meg azt.
Túl a hegyeken, ily időkbe, messze
Pihenni ült millió égi fecske.
Kik szárnyukon nekünk a tavaszt hozzák,
S előre küldik egyiket mihozzánk
A leggyorsabbat hírnökül menesztve,
És ezért öröm a legelső fecske!
S tudjátok-e, hogy a legelső fecske
Miért száll kémlődve hosszan az ereszre?
A gerendák alá miért tekint?
A tornyok ablakán be miért kukkint?
És hintázik, danázik csicseregve,
Vagy megül, gubbadt tollal keseregve?
Kiküldve őt a honi drága tájra
A többi fecske szívrepesve várja,
Hogy visszatérve hírt vigyen nekik:
Várnak-e még tavalyról fészkeik?
Jöhetnek-e nagy ujjongón, kacagva,
Keringőző, csicsergő szent csapatba,
Lesz-e, ahová berebbenjenek,

Drága pihék közt megpihenjenek.
 — S most már megmondhatom, kedves közönség,
 Engem is küldtek kis szepegő fecskék.
 Mert itt a kifestett falak megett
 Rebegve vár egy csicsergő sereg.
 Múzsák mérföldes szárnyán robogunk
 S a szárnyunkon mi is tavaszt hozunk;
 Az ifjúságnak szent tavasza lesz,
 Mely jöttünkön elébetek repes.
 S kiküldtek engem, hadd nézek körül,
 Mint első fecskén szívetek örül?
 Ujjongtok-e nekem, a hírvivőnek,
 Hírül vigyem az utánam jövőnek,
 Hogy akarjátok énekük szeretni
 És akartok a mókákon nevetni?
 S hogy szövődnek közöttünk drága kapcsok,
 Hogy mosolyt adtok, újrát, csengő tapsot.
 Oh, kérlek benneteket igen szépen,
 Fogadjátok örömmel fecske-népem.
 Nézzétek el, ha félénk még dalunk,
 Hiszen mi csupa kis fecskék vagyunk.
 Most keringünk a legelső tavaszban,
 Most éneklünk először a mgasban.
 Legyetek minket befogadni készek,
 Nyíljon meg szívetek, a drága fészek!

(Cimbora, 1923. jún. 27.)

Tavaszi csók

Csókolni, csókolni vágyom... de messze az én szeretőm,
 A tavasszal csókoltatom meg magamat a hegytetőn.
 Tavasz, állok elébed, kacsintok kacagva rád,
 Tavasz, készítsd a kedved, repesve vár az arád,
 Tavasz, zsendülő testem pendítsd, mint drága húrt,
 Tavasz, szélkőrmű ujjad forró hajamba fúrd,
 Tavasz, bontsd ki a hajam, győzelmed zászlaját,
 Tavasz, hökkentsed dalba ajkam unt téli jaját,
 Tavasz, babráld a ruhámat drága-bizsergetőn,
 Tavasz, lefekszem hozzád a lihegő hegytetőn,

Fuldokló csóksikolyomtól rivalgjon a szent berek —
Hadd higgyék: bolond vagyok, a tavasztalan emberek.

(1921. április 18.)

Áprilisi ének

A rácskaput sebtén nyitottam én...
S egyszerre csak megállított a kert.
Ibolyaszín alkonysátor alatt
Rám tornyosult hibátalan fenyő.
Virágtalan, meddő egyszikűségben,
Villámkihíva fűrt fejet az égnek,
Szinte ijesztett haláltalan színe,
Olyan sötét volt; ámde szárnyait,
Alább terülő, gyöngéded palástját
Ráborította dédelgetve, lopva
— Mint lepedőt anya tart kisedének —
Siheder, zsenge-szőke almafára.
És mennyi volt az almafán a bimbó,
Csokrokban, mint sok rózsaszín gyerekfej,
Rózsaszín láng és rózsaszín reménység...
Valami akkor eszembe jutott:
„Hát így is szép — ó, szép! — s így is lehet...”
És halkán, halkán énekelni kezdtem,
Csak úgy magamnak, mint bohó madár.
A titkolózó, boldog fák alatt.

(1922)

R. Berde Mária

Szórványgyermek voltam*

Édesapám bázeli tanuló idejében a nyolcvanas évek elején Indiába készült fel hittérítőnek. Ugyanakkor indították meg idehaza a Szász püspök testvérek a szórványmentő mozgalmat. Károly a Szerémségben, Domokos Erdélyben akarta az elnémult harangokat és elnémult lelkeket megszólaltatni. Amikor apám visszatért a peregrinációból, Domokos püspök felszólította, hogy India helyett vállalja el az első erdélyi szórványközpontnak — körlelkészségnek a szolnokdobokamegyei Kackónak és vidékének gondozását.

A kérdésben anyám mondta ki a döntő szót. Ha ő nem ragaszkodik Erdélyhez, akkor mi testvérek a messzi Keleten születtünk és idegenként nevelődtünk volna fel. Anyám részéről ez a választás megható áldozat volt. Vérbeli és ünneptelt városi leányként nőtt fel, változatos társadalmi életet élt, nem mindennapi tehetséggel szerepelt a műkedvelő színpadokon. Mindenki bámulta, hogy, amint mondták, „számúzi magát a legsötétebb Szolnokdobokába”.

Kackón valóban földes parókia várta, a templom rozszant, az orgona használhatatlan, a padok roskadottak. A nép maga szétszóródott, sőt elidegenedett. Mindezért első kárpótlásul a Szamosmente bűbajos természeti szépsége kínálkozott. Az udvarházakban jólelkű, segíteni kész úrinép, a kunyhókban igazi pásztorra szomjazó, áhító nyáj várta szüleimet. Nem is csak a „eu-s-ungurral” jelentkező egyszerű emberek, de maga a született románság is örömmel fogadta és lassan egészen szívébe zárta őket.

Tizenkét község kallódó reformátusait kellett itt megtartani, megerősíteni, sőt visszanyerni egyházának. Édesapám elfoglaltsága rendkívüli volt. Linda és Lilla nevű piros lovackáink állandóan szekereztek véle a körzetben. Szürke porköpenyét, óriás esernyőjét ezüstre mosta a sok viszontagság. Csak minden negyedik vasárnapon ért rá, hogy Kackón, a központban is tartson istentiszteletet. Kora reggeltől kezdve érkeztek ilyenkor a közelebbi szórványok hívei, sokszor ázvafázva. Ezeket vétek lett volna a jéghideg templomban látni el a lelki táplálékkal. Anyám — ahogyan jó szívvel viselte a gyakori egyedüllétet — örömmel egyezett bele, hogy konyhánkban melegítsék reggelijüket, ebédjüket. Az igehirdetésre ebédlőnket rendeztette át.

A kackói templom egyébként megérdemelte a karbatételt. *Újfalvy Sándornak*, a jeles emlékiró szerzőnek, a híres vadásznak és a Wesselényiek lelki barátjának ősei építették. Az elkallódott tehetségű *Újfalvy Krisztinát* is itt keresztelték meg.

Megjelent: *Ifjú Erdély*, 1944. XXIII. 8.
